

— Hvat dándi
tær at hoyra
umrøðuna av
figgjarlógini í
útvarpinum í
seinastu viku?

Martin Djurhuus, skrivari:

— Ein orðavavstur uttan líka. Tað sýntist fyrri mær at figgjarlógin er so innihaldsleys, at menn skulu hava okkurt annað at tosa um.

John Andreassen, alari:

— Eg haldi tað er áhugavert at fylgja við tí, sum flest allir tingmenn siga. Hetta er ein góð orientering um tey aktuella politisku viðurskiftini. At teir skeldast fyrri opnari mikrofón og eru eitt sindur opinskáraðir haldi eg er í lagi.

Dagurin byrjaði sum vant

sjónarmið

Ídag

Max Geissler, vesturtýskur
tíðindamaður

Sunnudagin 30. januar vóru 50 ár síðan Hitler gjørdist rikskanslari í Týsklandi. Í hesum sambandi lata vit hesa greinina prenta

Dagen begyndte som enhver anden, men snart svirrede rygterne i Berlin. Hitler var hos rigspræsident Hindenburg. De forsamlede politikere var noget urolige — men Hitler som kansler? Nei!

Ved middagstid var spændingen udløst. Hitler var rigskansler. Om eftermiddagen uddelte kommunisterne flyveblade og kaldte arbejderne frem til strejke. Ingen fulgte strejkeparolen. En anden meddelelse sagde: Arbejdsløshedstallet var steget til over seks millioner eller 17 procent af alle beskæftigede, svarende til 45 procent af de organiserede arbejdere i de frie fagforeninger. Andre millioner arbejdede på deltid.

Der var ikke mange, der for alvor troede på, at Hitler ville blive andet end en døgnflue. Han ville hurtigt gå rabundus.

Nu, 50 år efter, er Hitler-regimet det store nummer imedierne. Et bjerg af film, litteratur osv. ser dagens lys, også en del retfærdiggørelseslitteratur ude af trit med sandheden.

Alle hadede Weimarrepublikkens periode fra 1918 til 33 undtagen de socialdemokratiske arbejdere og en lille gruppe intellektuelle demokrater. Officere, dommere, embedsmænd, borgerskabet, kort sagt flertallet var imod den. Lenins kæfteri med sin verdensrevolution uddybede modsætningerne i den politiske arbejderbevægelse til fjendskab. Opstande hørte til dagens orden. Der fandtes ingen egentlig bevåbnet magt. Legale og illegale militære officerer måtte ind sættes til opretholdelse af ro og orden, men ofte gjorde også disse oprør. Modsætningsforholdet mellem socialdemokrater og kommunister gjorde det lettere for disse kræfter at opbygge deres antidemokratiske organisationer.

Opgøret i arbejderbevægelsen, også i virksomhederne, umuliggjorde en ordentlig mobilisering af arbejderne. Ofentlige forsamlinger blev forstyrrede, og ofte endte det hele i håndgribeligheder. For at forhindre det, måtte

man organisere et forsamlingsvagtværn. Først bestod det af arbejdere og efter 1924 en vagtværnsorganisation uden våben, bestående af socialdemokrater og liberale dele af det katolske centrum. Demokraterne overtog denne opgave. Over for dem stod foruden de kommunistiske Røde Frontkæmpere de forskellige militante organisationer på højrefløjen, og ikke sjældent bekæmpede Rødfronten og højreorganisationerne i fællesskab Socialdemokratiet. Det hele blev ikke bedre, da SA, nazisternes stormtropper, kom til. Vilde slagsmål hørte til dagens orden. Trætte og ofte sårede kom de offervillige mænd hjem sent om aftenen for den næste aften at være på pletten igen.

Uden Stalins teori om socialfascisme, dvs. at først skulle Socialdemokratiet besejres for via nazisme at nå til socialisme, ville Hitlers sejr sikkert have været forhindret.

Reaktionen skyede intet middel for at efterleve mottoet »ledelsen skal skaffes af vejen« — end ikke mord. Navne som Mathias Erzberger og Walter Rathenau må frem for alt nævnes i denne forbindelse. Med en galoperende økonomisk krise tog terroren og forbrydelserne til. Tankstationer og offentlige bygninger og fagforeningshuse blev sprængt i luften for ikke at nævne ødelæggelsen af jødiske forretninger og ejendomme. »Gennem usikkerhed til magten« var parolen. Funktionærer i fagbevægelsen blev overfaldet som for eksempel i den lille by Potemba i Øvre Schlesien, hvor en arbejder blev trampet ihjel på gaden af nazister.

Ganske vist blev gerningsmændene stillet for en domstol og idømt små fængselsdomme, men Hitler sendte dem et lykønskningstelegram.

Naturligvis var ungdommen heller ikke udelukket fra disse kampe. Den havde også fået til opgave at værne om nationens »germanske blods renhed« og ære. Et af dens vartegn var

dolken med det indgraverede løsen »Blod og ære«. Som formand for en socialistisk ungdomsorganisation i et stort distrikt var jeg naturligvis ofte indblandet i disse opgør. Men burtaliteten var de voksnes privilegium. Alligevel var det den akademiske ungdomsorganisation, der som den første i samlet gruppe blev tilsluttet nazisterne. Det lykkedes allerede i 1931 for Baldur von Schirach, søn af en fanatisk reaktionær officer. Som tak udnævnte Hitler ham til rigsfører for den nationalsocialistiske ungdomsbevægelse. De intellektuelle liebhavere af katastrofer var også de mest aktive førere for de voldelige bander, der begik de tallose forbrydelser — mindre de unge, der kun trofast fulgte rottefængerne.

Hitler satsede på, at han i 1932 skulle få det afgørende gennembrud. Den samvittighedsløse gauleiter i Berlin, Joseph Goebbels, foranstaltede propagandaaktioner fra spædbarn til olding, fra bil til flyvemaskine. Rigsdagen blev opløst to gange. Ved valgene i foråret opnåede nazisterne 38 procent af stemmerne, men i november faldt tilslutningen til 33,1 procent.

Landjunkerne bildte den efterhånden temmelig senile præsident Hindenburg ind, at de røde ville fratage ham familiegodset Neudeck. Til de røde hørte også efter Hindenburgs begreber general Schleicher, som Hindenburg afskedigede som minister, og centrumskansleren dr. Brüning.

Hitlers vej til magten var ikke legal, ved valgene opnåede nazisterne aldrig flertal. Hitler tilsneg sig magten. Alle løfter, som han havde givet sine medsammentroende, brød han kort efter, således også tilsagnet om aldrig at forbyde kommunisterne.

Bortset fra nogle få protester imod Hitlers udnævnelse forholdt partierne og fagbevægelsen sig afventende. Den sidste protestaktion mod Hitler fandt sted i tekstilandsbyen Massing i Schwaben. Med tilslutning fra arbejdsgiverne blev der arrangeret et demonstrationstog i arbejdstiden, og søndag den 18. februar talte socialdemokraten Kalbfeil fra Reutlingen om »den bebudede Hitler-stats stråleglans«. I denne by var det lykkedes at etablere en ægte afvisningsfront mod Hitler, bestående af socialdemokrater og kommunister.

Verden så fortroingsfuldt på udviklingen i Tyskland. De kapitalistiske lande håbede, at Hitler ville gøre det af med den forhadte bolsjevisme. Man vidste ikke eller ville ikke vide, at der allerede i årevis havde fundet et militært samarbejde sted mellem Tyskland og Sovjetunionen, og at tyskerne havde bygget rustnings- og giftgasfabrikker i Sovjetunionen. I virkeligheden var det tyske Socialdemokrati den eneste organisation, der på ingen måde samarbejdede med nazisterne.

Alene Hitler-regimets første år, 1933, kostede 44.000 funktionærer i arbejderbevægelsen livet, først i private, så i statslige koncentrationslejre. Domstolene afsagde hvert år mere end 50.000 dødsdomme, for det meste i bagatelssager. Ingen af de skyldige dommere blev senere draget til ansvar.

Tyskerne har endnu ikke afklaret deres forhold til fortiden. Men var fascisme og nationalsocialisme kun et tysk fænomen? I dag, hvor der i hele verden ikke engang findes 20 demokratiske stater, må dette spørgsmål give anledning til bekymring. Det er stadigvæk krigsguden, der regerer.